

היסטוריה עצמאי

היסטוריה 030281, תש"ף (2020)

להלן ההנחיות החדשות למענה על שאלות הבחינה.

מספר הפרק ותוכנו	מבנה השאלון הרגיל	חישוב הניקוד	מבנה השאלון לאחר שינוי	חישוב הניקוד
<u>פרק ראשון</u> שאלות תלויות קטע	יש לענות על 1 מתוך 2 השאלות: 2-1	$1X26 = 26$	יש לענות על 1 מתוך 2 השאלות: 2-1 אין שינוי!	$1X26 = 26$
<u>פרק שני</u> סוגיות נבחרות בתולדות עם ישראל	יש לענות על 3 מתוך 4 השאלות: 6-3	$54 = 3X18$	יש לענות על 2 מתוך 4 השאלות: 6-3	$54 = 2X27$
<u>פרק שלישי</u> שאלות קצרות ברמה של מושג ממוקד מכל תוכנית הלימודים	יש לענות על 4 מתוך 5 השאלות: 11-7	$4X5 = 20$	יש לענות על 2 מתוך 5 השאלות: 11-7	$2X10 = 20$

היסטוריה עצמאי

היסטוריה, 030281, קיץ תש"ף

שים לב!

השאלות במבחן **חוברו** מן החומר המפורט להלן.

שים לב: הפירוט המלא של סעיפי המיקוד נמצא באשנ"ב באתר המפמ"ר.

א. תנועות ושיטות בעם ישראל במאה ה־18 ובמאה ה־19

1. הרקע למצב היהודים במאות ה־17 וה־18 במזרח אירופה ובמערבה — סקירה כללית:

- תהליך האמנציפציה והשפעתו על היהודים.
- הקשר בין האמנציפציה לתנועת ההשכלה והמהפכה הצרפתית.

א.2. היהודים במערב אירופה ובמרכזה:

א. ההשכלה:

- האמנציפציה המדינית והחברתית: הגדרה, השפעה על היהודים ודעת גדולי ישראל.
- השינויים של הרפורמים:
 - סדרי בית הכנסת.
 - חינוך וקהילה.
 - תגובת גדולי ישראל.

ב. מאבק גדולי ישראל בהשכלה, באמנציפציה וברפורמה:

- החת"ס סופר: דרכו ופעילותו, הפרדת הקהילות בהונגריה.
- הרב הירש: דרכו ופעילותו, הפרדת הקהילות בגרמניה.

א.3. מזרח אירופה:

א. תנועת החסידות:

- "הבעל שם טוב" — מייסד תנועת החסידות.
- יסודות ועקרונות תנועת החסידות.
- מפיצי החסידות:

— רבי דוב בער — המגיד ממזריטש.

— רבי אלימלך מליז'נסק.

— רבי שניאור זלמן מלאדי.

ב. הגר"א — דרכו, מורשתו ותלמידיו:

— בנו, רבי אברהם.

— רבי חיים מוולוז'ין.

— רבי מנחם מנדל משקלוב.

— רבי ישראל משקלוב.

ב. ארץ ישראל — ארץ הקודש — ישן מול חדש

1. המצב בארץ־ישראל בשנים ת"ק-ת"ר 1740-1840:

האוכלוסייה היהודית:

- העדה הספרדית.
- העדה האשכנזית — עליות החסידים, עליית תלמידי הגר"א.
- עליית הרבנים מארצות המזרח: אור החיים והרש"ש.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

• אישים ופועלים:

- רבי חיים יוסף דוד אזולאי — החיד"א.
- רבי מנחם מנדל מוויטבסק.
- רבי ישראל משקלוב.

2. ארץ-ישראל משנת ת"ר-תרע"ד (1840-1914):

א. הכלכלה:

- הכוללים וכספי החלוקה.
- הוועד הכללי, כנסת ישראל ירושלים.

ב. משה מוונטיפיורי ופעולותיו:

ג. היציאה מן החומות:

- גורמים, קשיים, יוזמות.
- שכונות חדשות בירושלים: משכנות שאננים, נחלת שבעה, מאה שערים.
- חדירת ההשכלה: למל, אוולינה דה-רוטשילד, בתי יתומים.

ד. מנהיגי היישוב ופעולותיהם:

- רבי שמואל מסלנט.
- הרב יוסף חיים זוננפלד.

ה. היווצרות היישוב החדש:

- העלייה הראשונה.
- עליית "חובבי ציון".
- המושבות הראשונות.
- הקשיים.

- תרומתו של הברון רוטשילד — שיטת הפקידות.

ו. העלייה השנייה:

- התיישבות שיתופית
- ייסודה של תל אביב
- עליית התימנים
- מלחמת השפות ומסע התשובה

ג. ארץ-ישראל תחת שלטון המנדט הבריטי

ג.1. רקע: כיבוש ארץ-ישראל על ידי הבריטים במהלך מלחמת העולם הראשונה.

ג.2. ארץ-ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה:

• הצהרת בלפור:

- מניעים
- תוכן
- השלכות
- דעת גדולי ישראל

ג.3. יחסי יהודים-בריטים-ערבים בתקופה שבין שתי מלחמות העולם:

א. מעבר בין משטר צבאי לשלטון אזרחי:

- ועד הצירים
- ראשית תקופת הנציבים
- המנדט ומשמעותו

ב. הסלמה ביחס הערבים ליהודים: פרעות תר"פ-תרצ"ו:

ג. החרפת המדיניות הבריטית עד ל"ספר הלבן" השלישי:

- ועדות חקירה
- "הספרים הלבנים"

ד. תגובות והתמודדות היישוב היהודי:

- התפתחות המחתרות
- ראשית ההעפלה
- חומה ומגדל

4.ג. התפתחות היישוב היהודי בין שתי מלחמות העולםב. הקמת מוסדות הנהגת היישוב היהודי בארץ-ישראל והפעילות לשמירת הצביון היהודי:

- מוסדות כנסת ישראל והוועד הלאומי
- הסוכנות היהודית – אישורי עלייה
- אישים ופועלים: רבי משה בלוי

ב. התארגנות אגודת ישראל:

- רקע, מטרות ופעולות
- ועידת המבורג
- ועידת קטוביץ (רבי יעקב רוזנהיים, ההחלטות העיקריות)
- הכנסיות הגדולות עד מלחמת העולם השנייה (ההחלטות העיקריות)
- גדולי ישראל – המייסדים והמשתתפים:

- רבי אברהם מרדכי אלטר – ה"אמרי אמת".
- רבי חיים עוזר גרודזינסקי מווילנא.
- רבי ישראל מאיר הכהן מראשין – ה"חפץ חיים".
- רבי מאיר שפירא – המהר"ם מלובלין – "הדף היומי".

ג. החינוך החרדי בפולין בין שתי מלחמות עולם:

- קשיי התקופה בחינוך הבנים, תלמודי תורה, ישיבת חכמי לובלין.

ד. יהדות ארצות האסלאם (תימן, עירק, מרוקו)• תימן:

- רבי שלום שרעבי – הרש"ש.

• בבל – עירק:

- ר' עבדאללה סומך – ה"זבחי צדק".
- רבי יוסף חיים – ה"בן איש חי".

• צפון אפריקה – מרוקו:

- רבי חיים בן עטר – ה"אור החיים".
- רבי יעקב אבוחצירא – "אביר יעקב".
- רבי רפאל ברוך טולדנו.

ה. חורבן יהדות אירופה:

1. המשטר הנאצי בגרמניה והיהודים עד תרצ"ט (1939):

- הנסיבות שהביאו לעליית הנאצים לשלטון בגרמניה והתבססות שלטונם.
- יהודי גרמניה הראשונים במלכודת: השלבים במדיניות האנטי־יהודית בגרמניה, אוסטריה וצ'כוסלובקיה משנת תרצ"ג-תרצ"ט (1933-1939):
- תעמולה
- תהליך החקיקה
- הבידוד
- העידוד להגירה
- המעבר לאלימות
- "ליל הבדולח", משמעותו והשלכותיו

ו. מדינת ישראל — מהכרזת המדינה בה' באייר תש"ח על לאחר מלחמת יום הכיפורים

1. הכרזת המדינה והקמת מוסדות שלטון:

- פרשיות מרכזיות: השילומים, פרשת קסטנר ומשפט אייכמן.
- גלי העלייה: (א' 1948-1951 ב' 1951-1960 — היקפם ומאפייניהם.
- הקשיים וההתמודדות בקליטת העלייה: דיור, כלכלה, חברה וחינוך.
- פתרונות: מדיניות הצנע, מחנות העולים, מעברות, עיירות הפיתוח, "ישראל השנייה".

2. המאבק על נפש הילד במחנות העולים:

- ביטול הזרמים בחינוך והקמת החינוך העצמאי.
- בעיית הגיוס וגזרת גיוס הבנות.

3. היהדות החרדית במדינת ישראל:

- התפתחות החינוך: החינוך העצמאי, חינוך הבנים, חינוך הבנות, ישיבות חדשות.
- התפתחות מקומות יישוב לציבור החרדי.
- גדולי ישראל:

- רבי אברהם ישעיהו קרליץ — ה"חזון איש".
- רבי יוסף שלמה כהנמן — הרב מפונוביז'.
- רבי ישראל אלטר, האדמו"ר מגור — ה"בית ישראל".

4. מדיניות חוץ וביטחון של מדינת ישראל עד מלחמת יום הכיפורים:

הסכסוך הערבי-ישראלי:

- מוקדים: בעיית הפליטים, סכסוך המים, בעיית הגבולות, ייסוד תנועת הפת"ח, הקמת ארגון אש"ף, האמנה הפלסטינית.

היסטוריה עצמאי

היסטוריה, 030282, קיץ תש"ף

שים לב!

השאלות במבחן **חוברו** מן החומר המפורט להלן.

שים לב: הפירוט המלא של סעיפי המיקוד נמצא באשנ"ב באתר המפמ"ר.

1. מדיניות שנאת ישראל בתקופת שלטון הצארים ברוסיה:

גילויי שנאת ישראל:

- תחום המושב
- גירוש מן הכפרים
- הגבלות פרנסה
- קנטוניסטים
- גזרת השקולעס
- סופות בנגב
- פרעות קשינייב
- חוקי מאי
- גירוש יהודי מוסקבה
- המאות השחורות
- משפט בייליס

2. היהודים תחת השלטון הקומוניסטי מ-1917:

- מאבק הקומוניזם לעקירת היהדות — היבסקציה, רדיפות סטלין.
- תגובת היהודים על רדיפות סטלין ומסירות הנפש לקיום מצוות במחתרת.

3. אנטישמיות מודרנית במסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20:

- הפרוטוקולים של זקני ציון.

4. ארץ-ישראל ממלחמת העולם השנייה ועד להקמת המדינה:

- א. הדילמה של היישוב: שיתוף פעולה או מאבק בבריטים בתקופת המלחמה
המאבק בבריטים:

- העפלה — האוניות פטריה וסטרומה.
- לח"י והכרזת האצ"ל על המרד.

ב. הפעילות המדינית לקראת עצמאות מדינת ישראל בשנים 1945-1948:

- מדיניות בוויין — המשך הספר הלבן השלישי.
- ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית.
- ועדת האו"ם — אונסקו"פ — כ"ט בנובמבר.

ג. החרפת המאבק בבריטים בשנים 1945-1948 בתחום:

- תנועת המרי העברי ופעילות המחותרות.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

5. מלחמת השחרור – תש"ח:

- שלב ראשון: מן ההצבעה באו"ם עד הכרזת העצמאות:
 - מצב היישוב היהודי (קשיים כלכליים, מוראליים, ביטחוניים ומדיניים)
 - המאבק על ירושלים ועל הדרך אליה
 - המפנה הראשון: מבצע נחשון.
 - נפילת העיר העתיקה
- שלב שני: מהכרזת המדינה עד הסכמי שביתת הנשק:
 - חידוש פלישת צבאות ערב.
 - ההתארגנות בהפוגה הראשונה.
 - השינויים במערכה בקרבות עשרת הימים.
 - מבצעים אחרונים לשחרור הנגב (לדוגמה: מבצע יואב, מבצע עובדה).
 - הסכמי שביתת הנשק.

6. מלחמת העולם השנייה והפתרון הסופי:

- א. המהלכים העיקריים במלחמת העולם השנייה 1939-1945.
- ב. המדיניות נגד היהודים:
 - פולין: כיבוש וחלוקת פולין, מדיניות הגטואיזציה, תנאי החיים בגטאות, יודנראט.
 - הפלישה לברית המועצות וראשית הרצח ההמוני.
 - ועידת ואנזה.
 - מחנות הריכוז וההשמדה.
 - חיסול הגטאות והשילוחים למוות, צעדות המוות.
- ג. דרכי התמודדות:
 - הצלת הישיבות (מיר) והאדמו"רים – גור, בעלז וקלויזנבורג.
 - הבריחה ליערות (פרטיזנים), החיים במסתור.
 - מרד גטו ורשה.
 - שיקום היהדות החרדית בתום המלחמה, האדמו"ר מקלויזנבורג ופועלו.
- ד. קידוש ה' – בחיים ובמוות:
 - קידוש ה' בחיים בגטאות ובמחנות פולין וליטא.
 - הנהגה רבנית: הרב מנחם זמבה, הרבי מפיאסצנה, רבי אלחנן וסרמן.
 - תפילה ולימוד.
 - שו"תים – דוגמאות להתמודדות.
 - סעד ועזרה.
 - שמירה על הצלם היהודי, הלוח היהודי, חגים במחנה, עזרה הדדית.
- ה. העולם היהודי אחרי החורבן:
 - מחנות העקורים.